

Barbara Freyer Stowasser: *Kvinder i Koranen: Helligtekst, tradition og fortolkning*. Oversat fra engelsk af Dorthe Bramsen. Forlaget Vandkunsten, 2008.

I Forlaget Vandkunstens Carsten Niebuhr Bibliotek publiceres bøger om islamisk kunst, kultur og religion. Forlaget har tidligere publiceret *Koranen* i dansk oversættelse og Michael Cooks *Koranen: En meget kort introduktion*, som fremlægger Koranens tilblivelseshistorie set fra en historisk-kritisk synsvinkel. Med Barbara Stowassers *Kvinder i Koranen* flyttes fokus til analyser af Koranens indhold, og bogen introducerer og diskuterer de kvindeskikkelser, som er nævnt i muslimernes hellige tekst.

Barbara Stowassers *Kvinder i Koranen* er ikke en ny bog, men udkom på engelsk med titlen *Women in the Qur'an: Traditions and Interpretation* allerede i 1994. Der er sket meget inden for de sidste ti år, og specielt i de islamisk feministiske kredse har der været en livlig diskussion om fortolkningen af Koranen, men hele den udvikling falder naturligvis uden for en bog, der oprindeligt er skrevet for femten år siden. Forståeligt nok har forfatteren ikke revideret bogen før den danske oversættelse, men man ville have gjort bogens publikum en tjeneste, hvis man fra forlagets side havde udarbejdet en tillægsbibliografi med nyere titler inden for feministisk koranfortolkning. Tillige ville det sikkert have været til gavn også at inkludere aktuelle vestlige, ikke-muslimske tekstanalyser og fortolkninger, selvom bogens fokus er på muslimernes egne fortolkninger. Da man har valgt ikke at gøre det, fremstår bogens bibliografi

derfor meget forældet, eftersom de fleste titler er fra før 1990'erne.

Selvom bogen bærer præg af sin alder, er det ikke ensbetydende med, at den ikke fortjener en dansk oversættelse. Bogen er stadigvæk meget interessant læsning og fungerer rigtig godt som en introduktion til den muslimske fortolkningstradition. Barbara Stowasser har valgt at koncentrere sig om sunni fortolkninger og har helt udeladt at beskæftige sig med kommentatorerne, der tilhører shi'a islam. Til gengæld er sunni traditionen repræsenteret bredt med både klassiske og moderne fortolkninger. Blandt de klassiske fortolkere har hun valgt at referere til både traditionalister og spekulative teologer, hvilket giver et nuanceret billede af den variation, som blev udspillet i den middelalderlige koranfortolkning. Traditionalisterne var mere villige til at basere deres fortolkninger på profeten Muhammeds og den første generations udsagn, som var bevaret i det meget omfattende hadith-materiale, mens de spekulative teologer gjorde mindre brug af haditherne og koncentrerede sig i stedet om en skolastisk diskussion af, hvad de anså som Koranens metaforiske fortællinger.

Blandt de moderne fortolkere henviser Barbara Stowasser specielt til Muhammad Abduh (d. 1905) og Sayyid Qutb (d. 1966), som repræsenterer henholdsvis den modernistiske og den islamistiske skole. Moderne kvindelige stemmer, som kommer til udtryk, er den marokkanske sociolog og feminist Fatima Mernissi (f. 1940) og den egyptiske forfatter A'isha Abd al-Rahman (1913-1999), som under pseudonymet Bint al-Shati'

skrev om kvinderne i profeten Muhammads husstand.

Stowasser analyserer Koranens fortællinger om kvinder som Hawwa (Eva), Hagar, Zulayka (Potifars hustru), dronningen af Saba og Maria. Koranens fortællinger kontrasteres med fortolkningslitteraturens forklaringer og udvidelser, og Barbara Stowasser viser med al tydelighed den udvikling, der er sket i forståelsen af disse kvindeskikkelser, og hvordan fortolkningerne afspejler samfundsmæssige forhold i de forskellige perioder. Et godt eksempel på udviklingen er fortællingen om den første kvinde, Adams hustru, som ikke nævnes ved navn i Koranen men som får navnet Hawwa, Eva, fra den jødisk-kristne tradition. Det er ikke alene navnet, som Hawwa får fra de to tidligere religioners tradition, men også hendes status bliver påvirket af bibelske og bibelrelaterede fortællinger, som bliver inkorporeret i den islamiske fortolkningstradition i form af hadither.

Ifølge Koranens tekst blev kvinden og manden skabt af den samme sjæl eller essens (nafs) (4:1) og det var dem begge der bliver fristet, fejler, angre og udvises fra Haven 7:19-25). De klassiske koranfortolkere så bort fra denne ligestilling og præsenterede i stedet den bibelske fortælling om Hawwas skabelse af Adams ribben og så det som et udtryk af kvindens lavere status. Hawwa gøres også ansvarlig for syndefaldet ved, at hun beskrives som den der fristede Adam til ulydighed. Ifølge de klassiske fortolkere straffede Gud kvinden ved at gøre hende moralsk og mentalt ufuldkommen til evig tid. Barbara Stowasser forklarer den åbenbare kvindefjendskhed ved, at de lærde med deres fortolkninger ville retfærdiggøre

bevarelsen af et samfundssystem, som baserede sig på kønnenes ulighed.

De misogyne fortolkninger af Koranens fortællinger om skabelsen og syndefaldet var toneangivende indtil 1800-tallet, hvor modernister som Muhammad Abduh tog afstand fra de hadither, som var baseret på bibelsk tradition, og i stedet tog udgangspunkt i Koranens tekst. Med hans fortolkning bliver Hawwa igen ligestillet med Adam, og syndefaldshistorien bliver en metafor for menneskets evne til at angre sine fejtagelser og Guds villighed til at tilgive og vejlede. Sayyid Qutb undsiger ligeledes den klassiske fortolkningstradition og ser syndefaldet som en beskrivelse af muslimernes – mænds og kvinders – kamp for Guds pagt og mod Satans fristelse. Som islamist ser Sayyid Qutb kvinden som ansvarsfuld forkæmper for Guds sag. Både Abduhs og Sayyid Qutbs fortolkninger repræsenterer den moderne trend ved at eliminere den klassiske fortolkningstradition og tilbyde en fortolkning, der svarer til mange muslimers nutidige kulturelle selvforståelse.

Med sin facetterede analyse præsenterer Barbara Stowasser koranfortolkningen som en genre, der er under konstant udvikling, men hun viser også at fortolkningerne altid har været tæt forbundet til samfundets ideologiske virkelighed.

Irmeli Perho, adjunkt ved Faggruppen for Arabiske og Islamiske Studier, Afdeling for Religionsvidenskab, Det Teologiske Fakultet, Aarhus Universitet.